

مركز جهانی علوم اسلامی

جمهوری اسلامی ایران - قم - ۱۳۵۸

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

رابطه خاتمیت و امامت از دیدگاه امامیه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته فقه و معارف اسلامی

گرایش: کلام اسلامی

نگارش: حسین علی محقق

استاد راهنما: حجة الاسلام و المسلمین حسین دیبا

استاد مشاور: حجة الاسلام و المسلمین محمد کریمی

اردیبهشت ۱۳۸۶

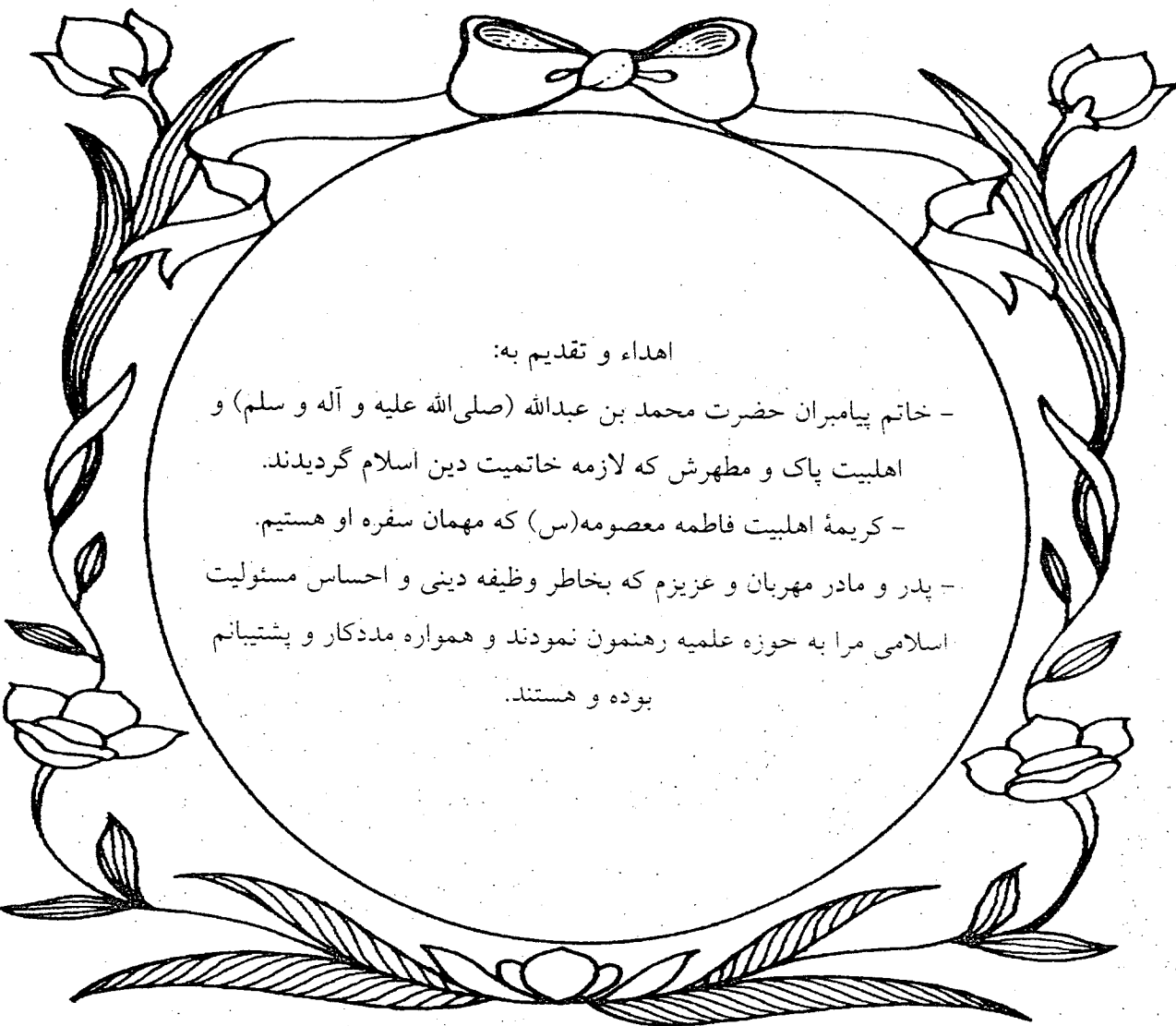
کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی

شماره ثبت: ۴۳۹

تاریخ ثبت:

- * مسئولیت مطالب مندرج در این پایان نامه به عهده نویسنده می باشد.
- * هرگونه استفاده از این پایان نامه با ذکر منبع بلا اشکال است و نشر آن در داخل کشور منوط به اخذ مجوز از مرکز جهانی علوم اسلامی است.

اهداء و تقدیم به:

- خاتم پیامبران حضرت محمد بن عبدالله (صلی الله علیه و آله و سلم) و
اهلبیت پاک و مطهرش که لازمه خاتمیت دین اسلام گردیدند.
- کریمه اهل بیت فاطمه معصومه (س) که مهمان سفره او هستیم.
- پدر و مادر مهربان و عزیزم که بخاطر وظیفه دینی و احساس مسئولیت
اسلامی مرا به حوزه علمیه رهنمون نمودند و همواره مددکار و پشتیبانم
بوده و هستند.

تقدیر و سپاس از:

- خالق یکتا که این کمترین را توفیق تحصیل علم و تحقیق معارف دینی عنایت فرمود و توان انجام این پژوهش را بخشید، دوام این توفیق را نیز از او می‌طلبم.

- استاد محترم زاهنما اندیشمند توانا جناب حجة الاسلام والمسلمین حاج آقای حسین دیبا که با راهنمای‌های عالمانه و دقیق، همراه با نهایت مهربانی و شفقت و حوصله‌مندی تمام در امر پژوهش این رساله بنده را یاری نمودند.

- استاد محترم مشاور جناب حجة الاسلام والمسلمین آقای محمد کریمی که بنا مشورت‌های دلسوزانه خویش مسیری درست پژوهش را در تدوین این رساله ترسیم نمودند. بدون تردید نارسایی‌های این رساله در حیطه‌ای ناتوانی و عجز پژوهشگر است، اما جهات مثبت و داشته‌های علمی آن مرهون زحمات عالمانه و مشفقانه اساتید محترم زاهنما و مشاور می‌باشد اگر راهنمای‌های این بزرگواران نبود این تحقیق به فرجام نمی‌رسید.

- از مسئولین محترم مرکز جهانی علوم اسلامی، مدیریت محترم مرکز، مدیریت مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی، گروه فلسفه و کلام مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی، واحد برنامه ریزی پایان نامه مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی که با تلاش فراوان زمینه انجام اینگونه پژوهش را فراهم نمودند و زمینه علمی تر شدن آن را فراهم می‌کنند.

- از خانواده عزیزم که در مدت تحقیق این رساله مرا کمک و یاری نمودند و محیط امن و آرام تحقیق را فراهم نمودند، و تمام زحمات زندگی را خود متحمل گردید کمال تشکر و قدردانی را دارم.

چکیده

پژوهش حاضر تحت عنوان رابطه خاتمیت و امامت از دیدگاه امامیه در چهار فصل تنظیم گردیده و سعی دارد به این پرسش اصلی و اساسی پاسخ دهد رابطه خاتمیت و امامت از دیدگاه امامیه چیست.

با توجه به اینکه خاتمیت یکی از اعتقادات مسلم و انکار ناپذیر اسلامی است یک مسلمان از آن جهت که مسلمان است همانگونه که معتقد به اصل دین اسلام است، اعتقاد به خاتمیت آن نیز دارد. از سوی دیگر امامت یکی از اصول دین در نزد امامیه می باشد و امام تمام وظایف پیامبر (جز دریافت وحی) را به عهده دارد با توجه به منصب نبوت و امامت که خطوط هم مرز با هم پیدا می کنند بررسی رابطه خاتمیت و امامت یکی از مهمترین مسایل کلامی است. تبیین رابطه این دو اصل مسلم اسلامی نیازمند به بررسی مفاهیمی همچون نبی، رسول، امام و خاتمیت می باشد که فصل اول این پژوهش به آن پرداخته است. همچنین فهم اصل ضرورت وجود امام معصوم بعد از ختم نبوت و نقش و جایگاه آن در دین خاتم از دیگر راه رسیدن درست به درک حقیقت رابطه خاتمیت و امامت می باشد فصل دوم این تحقیق ضرورت، ویژگی، و وظایف امام را با توجه به ضرورت شئون و وظایف پیامبر (ص) مورد بررسی و کنکاش قرار داده و به این نتیجه رسیده که امام تمام شئون نبی (جز دریافت وحی) را به عهده دارد و از تمام ویژگی های نبی نیز برخوردار است. مطلب دیگری که بدون فهم صحیح و درست آن نمی توان رابطه خاتمیت و امامت را خوب درک نمود معنا و حکمت ختم نبوت است. در فصل سوم این رساله به این مهم پرداخته شده و به این نتیجه دست یافته که خاتمیت به معنای قطع ارتباط با عالم غیب و یا پایان یافتن حجیت کلام و سخن نیست و با خاتمیت ارتباط با عالم غیب قطع نگردیده و حجیت سخن نیز پایان نیافته بلکه خاتمیت به معنای پایان نبوت و پیامبری است و با آن نبوت ختم گردیده. حکمت و فلسفه ختم نبوت را نیز نمی توان به تنهایی در بلوغ عقل بشری جستجو کرد بلکه در ختم نبوت اموری دخالت داشته که یکی از مهم ترین آن امور وجود امامان معصوم (علیهم السلام) بعد از پیامبر است.

با توجه به شئون و وظایف پیامبر اکرم و حکمت ختم نبوت به جد می توان گفت رابطه خاتمیت و امامت از دیدگاه امامیه یک رابطه تلازمی است به گونه ای که اگر وجود امامان معصوم بعد از ختم نبوت نبود، ختم نبوت با حکمت الهی سازگار نبود، علاوه بر اینکه این تلازم مورد تایید عقل است آیات و روایات زیاد بر آن تاکید دارد.

بهره مندی ائمه (ع) از ویژگی های همچون عصمت، علم غیب، منصوب از طرف خدا و دازای ولایت تشریعی هیچ گونه تعارض و منافات با خاتمیت ندارد.

فصل اول مفاهیم و کلیات

گفتار اول: کلیات یا طرح تحقیق..... ۲

۱. بیان مسأله..... ۲

۲. سؤال اصلی و فرعی تحقیق..... ۲

۳. ضرورت تحقیق..... ۳

۴. هدف از پژوهش..... ۳

۵. روش تحقیق..... ۴

۶. روش انجام پژوهش..... ۴

۷. فرضیه های تحقیق..... ۴

۸. پیشینه ای تحقیق..... ۴

گفتار دوم: تبیین مفاهیم..... ۶

۱. نبی..... ۶

۱-۱. واژه نبی در لغت..... ۶

۱-۲. واژه نبی در اصطلاح متکلمان امامیه..... ۸

۱-۳. تحلیل تعاریف و تعریف برگزیده..... ۹

۲. رسول..... ۱۰

۲-۱. رسول در لغت..... ۱۰

۲-۲. رسول در اصطلاح متکلمان امامیه..... ۱۱

۳. امام..... ۱۲

۳-۱. امام در لغت..... ۱۲

۳-۲. امام در اصطلاح..... ۱۳

- ۱۳..... ۱-۲-۳. امام در اصطلاح متکلمین امامیه
- ۱۴..... ۲-۲-۳. امام در اصطلاح متکلمین اهل سنت
- ۱۵..... ۳-۳. تحلیل تعاریف و تعریف برگزیده
- ۱۶..... ۴. خاتمیت
- ۱۶..... ۴-۱. واژه خاتم در لغت
- ۱۷..... ۴-۲. نقل یک توهّم و پاسخ به آن
- ۱۸..... ۴-۳. خاتمیت در اصطلاح
- ۱۹..... ۵. حاصل سخن

فصل دوم: نبوت و امامت

- ۲۱..... گفتار اول: نبوت
- ۲۱..... مقدمه
- ۲۱..... ۱. ضرورت نبوت
- ۲۲..... ۱-۱. ضرورت نبوت از دیدگاه حکماء و فلاسفه
- ۲۵..... ۱-۲. ضرورت نبوت از دیدگاه متکلمان
- ۲۵..... ۱-۲-۱. قاعده لطف و ضرورت نبوت
- ۲۵..... الف: لطف در لغت و اصطلاح متکلمان
- ۲۶..... ب: اقسام لطف
- ۲۶..... ج: مقدمات قاعده لطف
- ۲۹..... ۱-۲-۲. برهان حکمت و ضرورت نبوت
- ۳۱..... ۲. وظائف و شئون نبی (پیامبر اکرم «ص»)
- ۳۱..... ۲-۱. دریافت و ابلاغ وحی
- ۳۱..... ۲-۲. تفسیر و تبیین آیات الهی

- ت
- ۳۲..... ۲-۳. پاسخ به شبهات و اشکالات
- ۳۲..... ۲-۴. بیان مسائل مستحدثه
- ۳۲..... ۲-۵. حفظ اسلام از تحریف
- ۳۳..... ۲-۶. رهبری و زعامت جامعه اسلامی
- ۳۳..... ۳. ویژگی های نبی
- ۳۴..... ۳-۱. دریافت وحی
- ۳۴..... ۳-۱-۱. وحی در لغت و در اصطلاح
- ۳۴..... ۳-۱-۲. فرق وحی و الهام
- ۳۵..... ۳-۱-۳. وحی در قرآن
- ۳۷..... ۳-۲. برخورداری از مقام عصمت
- ۳۷..... ۳-۲-۱. عصمت در لغت و اصطلاح
- ۳۹..... ۳-۲-۲. اقسام عصمت
- ۳۹..... الف: عصمت از گناه
- ۳۹..... ب: عصمت از خطا و اشتباه
- ۳۹..... ۳-۲-۳. دلایل عصمت
- ۳۹..... الف: دلیل عقلی عصمت پیامبر(ص) در مقام دریافت و ابلاغ وحی
- ۴۰..... ب: دلیل نقلی بر عصمت پیامبران در مقام دریافت و ابلاغ وحی
- ۴۱..... ج: ادله عقلی عصمت انبیاء در مقام عمل
- ۴۲..... د: ادله نقلی عصمت انبیاء در مقام عمل
- ۴۳..... ۳-۳. معجزه
- ۴۳..... ویژگی های معجزه
- ۴۴..... ۴. فرق نبی و رسول
- ۴۴..... ۴-۱. رسول و نبی و وظیفه هدایت
- ۴۴..... اشکالات این وجه فرق

- ۴-۲. مخالفت رسول و نبی..... ۴۶
- ۴-۳. رسول و نبی و دریافت وحی..... ۴۶
- ۵. نبوت تبلیغی و تشریحی..... ۴۷
- ۶. علل تجدید نبوت ها..... ۴۹
- ۶-۱. کافی نبودن شرایع پیامبران قبلی..... ۴۹
- ۶-۲. حفظ شریعت ها از تحریف..... ۵۰
- ۶-۳. تبیین و بیان احکام مجمل..... ۵۰

گفتار دوم: امامت..... ۵۱

- ۱. ضرورت امامت..... ۵۱
- ۱-۱. ضرورت امامت از نظر عقلی..... ۵۱
- ۱-۱-۱. ضرورت امام به عنوان مبین دین..... ۵۲
- ۱-۱-۲. ضرورت امامت از باب حکمت الهی..... ۵۳
- ۱-۲. ضرورت امامت از نظر نقل..... ۵۵
- ۱-۲-۱. ضرورت امامت از دیدگاه آیات..... ۵۵
- ۱-۲-۲. ضرورت امام از دیدگاه روایات..... ۵۷
- ۲. شئون امام..... ۵۸
- ۲-۱. مرجعیت دینی امام (ع)..... ۵۹
- ۲-۲. زعامت و رهبری اجتماع..... ۶۰
- ۲-۳. ولایت باطنی و معنوی..... ۶۱
- ۳. ویژگی های امام..... ۶۲
- ۳-۱. برخورداری از مقام عصمت..... ۶۲
- ۳-۱-۱. دلیل عقلی عصمت امام..... ۶۲
- ۳-۱-۲. ادله نقلی عصمت امام..... ۶۳

- الف: عصمت امام از دیدگاه آیات..... ۶۳
- ب: ادله عصمت امام از دیدگاه روایات..... ۶۸
- ۲-۳. علم لدنی و خدا دادی..... ۶۹
- ۳-۳. نصب و نص الهی..... ۷۰
۴. فرق نبی و امام..... ۷۱
- ۴-۱. فرق امام و نبی از نظر ویژگی و وظایف..... ۷۱
- ۴-۲. فرق نبی و امام از نظر ارتباط با خداوند..... ۷۲
۵. حاصل سخن..... ۷۳

فصل سوم: خاتمیت

- گفتار اول: معنا و ادله خاتمیت..... ۷۶
۱. معنا و مفهوم خاتمیت..... ۷۶
- معنا و حیثیت ایجابی..... ۷۶
- معنا و حیثیت سلبی..... ۷۶
۲. خاتمیت از ضروریات اسلام..... ۷۷
۳. خاتمیت و ارتباط با عالم غیب..... ۷۸
- ۳-۱. خاتمیت و ارتباط با ماوزاء در متون دینی..... ۷۸
- ۳-۲. عدم قطع ارتباط با عالم غیب از منظر عرفاء..... ۸۰
۴. ادله خاتمیت..... ۸۲
- ۴-۱. خاتمیت از نظر قرآن..... ۸۳
- ۴-۲. خاتمیت از دیدگاه روایات..... ۸۷

گفتار دوم: سر و حکمت خاتمیت از دیدگاه اندیشمندان..... ۹۰

۱. اقبال لاهوری و دکتر علی شریعتی و حکمت خاتمیت..... ۹۱

نقد و بررسی دیدگاه اقبال و شریعتی..... ۹۴

۱. نقد های علامه طباطبایی..... ۹۴

۱-۱. تضاد با تفکر اسلامی..... ۹۴

۱-۲. هدایت گر نبودن تمدن ها..... ۹۵

۲. نقد های شهید مطهری..... ۹۶

۲-۱. ختم نبوت یا ختم دیانت..... ۹۶

۲-۲. تناقض با آراء پیشین..... ۹۷

۲-۳. تغایر وحی و غریزه..... ۹۷

۲-۴. جایگزینی علم بجای دین..... ۹۸

نقد، نقد..... ۹۸

پاسخ:..... ۹۹

نقد دیگر بر نقد مطهری به اقبال..... ۱۰۰

پاسخ:..... ۱۰۰

۲. دکتر عبدالکریم سروش معنا و فلسفه خاتمیت..... ۱۰۱

۲-۱. خاتمیت، پایان حکم راندن بدون دلیل..... ۱۰۱

نقد و بررسی..... ۱۰۳

۲-۲. قرآن وحی بدون تفسیر دلیل خاتمیت..... ۱۰۵

تحلیل و بررسی..... ۱۰۶

۳. برخی محققان اهل سنت و حکمت خاتمیت..... ۱۰۷

۳-۱. ویژگی های رسالت پیامبر اسلام (ص)..... ۱۰۷

۳-۱-۱. جهانی بودن دعوت پیامبر اسلام (ص)..... ۱۰۷

۳-۱-۲. جاودانگی معجزه پیامبر اسلام (ص)..... ۱۰۸

- ۱۰۸..... ۳-۱-۳. حفظ قرآن از تحریف
- ۱۰۸..... ۳-۱-۴. سازگاری شریعت اسلام با فطرت بشری
- ۱۰۹..... ۳-۲. ویژگی های دین مقدس اسلام
- ۱۰۹..... ۳-۲-۱. سازگاری احکام اسلام در شرایط مختلف
- ۱۰۹..... ۳-۲-۲. جامعیت و شمول تعالیم اسلام
- ۱۱۰..... ۳-۳. ویژگیهای امت اسلامی
- ۱۱۰..... ۳-۳-۱. عهده داری حفظ اسلام و تبلیغ آن
- ۱۱۰..... ۳-۳-۲. ظهور مجددین در هر قرن
- ۱۱۰..... ۳-۳-۳. ظهور مهدی (عج) و عیسی ابن مریم (ع) در آخرالزمان
- ۱۱۱..... تحلیل و بررسی
- ۱۱۱..... الف: عدم تفکیک بین سبب ختم نبوت تبلیغی و تشریحی
- ۱۱۱..... ب: عدم ارائه تبیین، نسبت به حکمت جایگاه زمانی دین خاتم
- ۱۱۲..... ج: نبود شورا و ظهور مجددین سبب خاتمیت
- ۱۱۲..... ۴. دیدگاه شهید مطهری و برخی از متاخرین در باره حکمت خاتمیت
- ۱۱۲..... ۴-۱. از راه بررسی علل تجدید شرایع پیشین
- ۱۱۳..... الف: تحریف کتاب های آسمانی
- ۱۱۳..... ب: نبود یک طرح جامع و نقشه کلی هدایت
- ۱۱۳..... ج: تبلیغ و تبیین احکام
- ۱۱۴..... ۴-۲. از نظر مطهری بلوغ عقلی و وجود عالمان حکمت ختم نبوت تبلیغی
- ۱۱۵..... ۴-۳. جامعیت و کمال اسلام حکمت ختم نبوت تشریحی
- ۱۱۶..... ۴-۳-۱. قرآن کریم و استعداد پایان نا پذیر آن
- ۱۱۷..... ۴-۳-۲. فیاضیت و استعداد پایان ناپذیری سنت
- ۱۱۷..... ۴-۳-۳. عقل و اجتهاد:
- ۱۱۹..... نقد های دیدگاه شهید مطهری

- الف: تحت تاثیر اقبال بودن و عدم ارائه نظر جدید..... ۱۱۹
- ب: بلوغ فکری بشر ادعای بدون دلیل..... ۱۲۰
- ج: بلوغ فکری بشر و چالش های فراوان..... ۱۲۰
- د: تناقض با رای وی در باب نیاز به وجود امام(ع)..... ۱۲۱
- ه: نبود تبلیغ دین مختص به علماء دین خاتم..... ۱۲۲
- پاسخ نقد های دیدگاه شهید مطهری..... ۱۲۲
- الف: نبود مطهری تحت تاثیر اقبال و ارائه نظر بدیع..... ۱۲۲
- بلوغ عقلی از دیدگاه شهید مطهری و مرحوم اقبال..... ۱۲۳
- ب: نبود اشکال در دانستن بلوغ عقل بشری زمینه ظهور دین خاتم..... ۱۲۴
- ج: نبود تناقض در آراء شهید مطهری..... ۱۲۵
- د: امامت و بلوغ فکری و جامعیت اسلام سبب خاتمیت..... ۱۲۶
- ه: تبلیغ دین به شکل خاص از ویژگی های امت اسلامی..... ۱۲۶
- حاصل سخن..... ۱۲۸

فصل چهارم رابطه خاتمیت و امامت

- گفتار اول: تحلیل و بررسی رابطه خاتمیت و امامت..... ۱۳۱
- مقدمه..... ۱۳۱
۱. رابطه خاتمیت و امامت از منظر بلوغ عقل بشر..... ۱۳۲
- نقد و بررسی..... ۱۳۲
- الف: نقص عقل بشری در هدایت یابی..... ۱۳۲
- ب: جهان در انتظار رهبر الهی و هدایت گر آسمانی..... ۱۳۳
۲. رابطه خاتمیت و امامت و دیدگاه خاتمیت به معنای پایان سخن بدون دلیل..... ۱۳۵
- نقد و بررسی..... ۱۳۶

- ۱۳۶..... نبود خاتمیت، نفی حجیت و اعتبار سخنان امامان(ع)
- ۱۳۶..... الف: آیات قرآن و حجیت و اعتبار سخن امامان(ع)
- ۱۳۷..... ب: روایات و حجیت و اعتبار کلام امامان(ع)
- ۱۳۹..... ۳. رابطه خاتمیت و امامت از منظر برخی از محققان اهل سنت
- ۱۳۹..... اشکالات این دیدگاه.....
- ۱۳۹..... الف: قابل فهم نبودن تمام قرآن برای همه مردم.....
- ۱۴۰..... ب: عدم مصونیت بیان پیامبر(ص) از تحریف.....
- ۱۴۲..... ۴. رابطه خاتمیت و امامت و دیدگاه قرآن کلام بی تفسیر الهی.....
- ۱۴۳..... ۵. رابطه خاتمیت و امامت از منظر شهید مطهری در باب خاتمیت.....
- ۱۴۴..... ۵-۱. تبیین بلوغ عقلی بشر منظور شهید مطهری.....
- ۱۴۶..... ۵-۲. رابطه خاتمیت و امامت از نظر مطهری تلائم یا تلازم؟.....
- ۱۴۷..... ۶. دیدگاه امامیه در مورد رابطه خاتمیت و امامت.....
- ۱۴۸..... ۶-۱. لوازم معنای خاتمیت دین اسلام.....
- ۱۴۸..... الف: جامعیت و کمال.....
- ۱۴۸..... ب: همیشگی و جاودانی.....
- ۱۵۰..... ج: جهانی و همگانی.....
- ۱۵۱..... ۶-۲. تلازم خاتمیت و امامت از نظر عقل.....
- ۱۵۳..... ۶-۳. تلازم خاتمیت و امامت از نظر آیات و روایات.....
- ۱۵۳..... ۶-۳-۱. آیه تبلیغ و اثبات تلازم.....
- ۱۵۴..... الف: مقصود از حکم نازل شده بر پیامبر(ص) از نظر مفسران اهل سنت و امامیه.....
- ۱۵۵..... ب: شأن نزول آیه تبلیغ در کتب روایی و تفسیری اهل سنت.....
- ۱۵۶..... ج: شأن نزول آیه تبلیغ در کتب روایی و تفسیری امامیه.....
- ۱۵۸..... ۶-۳-۲. آیه اکمال و تلازم خاتمیت و امامت.....
- ۱۵۹..... الف: مقصود از الیوم از دیدگاه دانشمندان اهل سنت.....

- اشکالات دیدگاه اهل سنت..... ۱۵۹
- ب: مقصود از الیوم از دیدگاه امامیه..... ۱۶۰
- ج: احادیث رسیده مؤید دیدگاه امامیه..... ۱۶۱
- ۳-۳-۶. حدیث ثقلین و تلازم رابطه خاتمیت و امامت..... ۱۶۲
- گفتار دوم: تحلیل و بررسی شبهات و پاسخ به آن..... ۱۶۳**
- مقدمه..... ۱۶۳
۱. عصمت امام و تعارض با خاتمیت..... ۱۶۳
- پاسخ شبهه..... ۱۶۴
- عدم انحصار عصمت برای انبیاء از نظر عقل..... ۱۶۴
- عدم انحصار عصمت برای انبیاء از نظر نقل..... ۱۶۵
- الف: امکان عصمت در غیر انبیاء از نظر قرآن..... ۱۶۵
- ب: امکان عصمت امامان(ع) بعد از پیامبر(ص) از منظر روایات..... ۱۶۷
۲. ارتباط امامان(ع) با عالم غیب و برخورداری از وحی باطنی..... ۱۶۸
- تحلیل و بررسی..... ۱۶۸
۳. واجب‌الاطاعه بودن و حجت الهی انگاری امامان..... ۱۶۹
- نقد و بررسی..... ۱۷۰
- الف: نبود ملازمه میان حجیت سخن و نبوت..... ۱۷۰
- ب: اهل سنت و وجوب اطاعت بعضی افراد بعد از پیامبر(ص)..... ۱۷۱
- ج: حجت الهی و واجب‌الاطاعه بودن امامان(ع) از نظر آیات..... ۱۷۱
۱. آیه اولی الامر و واجب‌الاطاعه بودن امام..... ۱۷۱
۲. آیه ولایت و اثبات حجیت قول امام..... ۱۷۲
- د: حجت الهی و واجب‌الاطاعه بودن امامان از منظر روایات..... ۱۷۳
۴. ولایت تشریحی و حق تشریح قایل شدن برای امامان(ع)..... ۱۷۴

- تحلیل و بررسی ۱۷۵
- الف: معنا و مفهوم تشریح ۱۷۵
- ب: شأن خداوند و نبی در تشریح ۱۷۶
- ج: امامان(ع) تشریح یا تبیین؟ ۱۷۷
- د: روایات نافعی و مثبت حق تشریح برای امامان(ع) ۱۷۷
- ه: دیدگاه اندیشمندان امامیه در مشرع یا مبین بودن امام(ع) ۱۷۹
۱. عبارات نافعی حق تشریح امامان(ع) ۱۸۰
- الف: محمد باقر صدر ۱۸۰
- ب: محمد حسین طباطبایی ۱۸۰
- ج: مکارم شیرازی ۱۸۰
- د: صافی گلپایگانی ۱۸۱
- ه: جعفر سبحانی ۱۸۱
۲. عبارات موهوم حق تشریح امامان(ع) ۱۸۲
- الف: محقق بحرانی(ره) ۱۸۲
- ب: محقق اصفهانی(ره) ۱۸۲
- ج: محمد رضا مظفر(ره) ۱۸۲
- د: امام خمینی(ره) ۱۸۲
- و: تحلیل روایات و دیدگاه دانشمندان امامیه ۱۸۳
- ز: پاسخ نهایی ۱۸۷
- حاصل سخن ۱۸۸
- خاتمه: جمع بندی و نتیجه گیری کلی ۱۹۱
- فهرست منابع ۱۹۹

فصل اول

مفاهیم و کلیات

مطالب مهم این فصل

۱. کلیات یا طرح تحقیق
۲. مفهوم نبی در لغت و اصطلاح
۳. مفهوم رسول در لغت و اصطلاح
۴. مفهوم امام در لغت و اصطلاح
۵. مفهوم خاتمیت در لغت و اصطلاح
۶. خلاصه و جمع بندی

گفتار اول: کلیات یا طرح تحقیق

۱. بیان مسأله

خاتمیت یکی از اعتقادات مسلم و ضروری اسلامی است، یکی از آموزه های دینی به شمار می رود که توسط آورنده دین به مردم آموزش داده شده، یک مسلمان از آن جهت که مسلمان است هیچگونه شک و تردیدی در خصوص خاتم بودن پیامبر اسلام ندارند. این آموزه دارای دو جنبه سلبی و اثباتی می باشد جنبه ایجابی آن اعلام بقاء و جاودانگی دین اسلام و آموزه های آن دارد، جنبه سلبی آن هرگونه پیام آور جدید را از سوی خداوند متعال نفی می کند.

از سوی دیگر امامت از دیدگاه امامیه یکی از اصول اعتقادات دینی می باشد. امام به اعتقاد امامیه از تمام شئون و ویژگی های نبی (جز دریافت وحی) برخوردار است. با توجه به جایگاه امام در نزد امامیه این دو منصب (نبوت و امامت) خطوط هم مرز پیدا می کنند؛ بدین معنا وقتی امام از تمام خصوصیات و ویژگی های نبی جز دریافت وحی برخوردار است فرق جوهری نبی با امام در چیست و خاتمیت پیامبر اسلام چه چیزی را نفی و منع می کند؟ بنا بر این تبیین و بررسی علل و حکمت خاتمیت با توجه به جنبه سلبی آن و تبیین جایگاه و منزلت امام از دیدگاه امامیه و بیان ارتباط منصب نبوت با توجه به آموزه خاتمیت با مسأله امامت از مباحث مهم کلامی می باشد؛ که این تحقیق در پی تبیین آن است.

۲. سؤال اصلی و فرعی تحقیق

مهم ترین سئوالی که در این تحقیق مطرح است و پرسش اصلی به شمار می آید این است که: میان خاتمیت و امامت از دیدگاه امامیه چه رابطه ای وجود دارد؟

در حقیقت هدف از تحقیق حاضر رسیدن به جواب اساسی از سؤال مذکور است.

برای رسیدن به جواب از سؤال اصلی سئوالاتی فرعی به ذهن می آید که آنها عبارتند از:

۱. مفهوم خاتمیت، نبوت، امامت، از دیدگاه متفکرین امامیه چیست؟

۲. ضرورت نبوت و امامت چیست و چه چیزی سبب خاتمیت گردیده؟
 ۳. آیا بعد از پیامبر (ص) تشریح احکام به پایان رسیده جایگاه امام در تشریح احکام چیست؟
 ۴. آیا اعتقاد به امامت ناقض خاتمیت است؟
 ۵. آیا خاتمیت به معنای قطع ارتباط با عالم بالا است؟
 ۶. آیا اعتقاد به خاتمیت نافی اعتقاد به عصمت علمی امامان (ع) است؟
 ۷. با نفی امامت کدام یک از ارکان خاتمیت دچار مشکل می‌شود؟
- در طی تحقیق به این سئوالات پاسخ داده خواهد شد انشاءالله

۳. ضرورت تحقیق

از آن جایی که خاتمیت و امامت هر کدام از اصول پذیرفته شده نزد جامعه اسلامی و امامیه می‌باشند و امام در نزد امامیه دارای ویژگی‌ها و وظایف نبی (جز دریافت وحی) می‌باشد همین باور سبب گردیده که با نسبت سنجی‌هایی نا برابر میان خاتمیت و امامت شبهاتی را مطرح کنند و این باور امامیه را با خاتمیت پیامبر اسلام نا سازگار معرفی کنند لذا تحقیق و بررسی برای اثبات رابطه سازوار خاتمیت با امامت یک امر ضروری می‌نماید.

۴. هدف از پژوهش

هر تحقیق و کار علمی خالی از هدف و هدف‌های نخواهد بود لذا هدف کلی از این تحقیق ارائه یک تصویر کامل و جامع از مفهوم خاتمیت و امامت و رابطه سازگار آن دو است. هدف‌های دیگر که در ضمن آن هدف کلی و اصلی قرار دارد و از نظر اهمیت کمتر از آن نیست عبارتند از:

- الف: آشنایی دقیقتر و بیشتر با شئون و ویژگی‌های امامان (ع) و بررسی دقیق آنها.
- ب: تحلیل و بررسی شبهاتی که با بعضی از نسبت سنجی‌ها میان خاتمیت و امامت، و اینکه امامت ناقض خاتمیت دانسته شده.
- ج: تبیین جایگاه امام (ع) در دین خاتم.